

**ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДПИС ТА ЦИФРОВІ ДОКУМЕНТИ:
ПРАВОВА СИЛА В УКРАЇНІ**

Каряка Н.В.

e-mail: nadiia.kariaka@nure.ua

Науковий керівник – канд. юр. наук, доцент Турута О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. СГН
м. Харків, Україна

The paper examines the regulatory framework for electronic document management and the use of electronic signatures in Ukraine. It analyzes the current legal basis guaranteeing the legal validity of digital documents and the mechanisms for ensuring their authenticity. Key barriers to the implementation of the technology are identified: security risks, infrastructure dependence, digital inequality, and cross-border compatibility issues. The need for a comprehensive update of legislation and technical tools for the stable development of electronic interaction is substantiated.

Актуальність даної роботи зумовлена євроінтеграцією України, що спричинила трансформацію традиційної системи документального оформлення правовідносин та механізмів підтвердження волевиявлення суб'єктів права. Цифровізація публічного та приватного секторів зумовила розширення сфери застосування електронних документів у електронному урядуванні, судочинстві, медицині, освіті, науковій діяльності, податковому адмініструванні і господарській діяльності.

Ключовим інструментом забезпечення юридичної значущості цифрових документів є кваліфікований електронний підпис (КЕП). Він виконує роль юридичного гаранту достовірності цифрової взаємодії. Однак, виникає суттєва суперечність між законодавчо закріпленою презумпцією достовірності КЕП та реальними технологічними ризиками цифрового середовища.

Правові засади електронного документообігу, визначені у ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», де електронний документ визначається як документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [1]. Стаття 8 цього закону закріплює принцип рівності форм, встановлюючи, що юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через його електронну форму [1]. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис [1].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», КЕП є удосконаленим електронним підписом, що створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного

підпису (апаратно-програмного пристрою чи програмного забезпечення, що використовуються для створення електронного підпису чи печатки) і базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису (сертифікаті електронного підпису, що видається кваліфікованим надавачем електронних довірчих послуг і відповідає вимогам, встановленим Законом) [2]. Згідно ч. 6, 7 ст. 18 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» кваліфікований електронний підпис має таку саму юридичну силу, як і власноручний підпис, та має презумпцію його відповідності власноручному підпису [2].

Крім того, статті 205 та 207 Цивільного кодексу України, передбачають можливість вчинення правочинів в електронній формі, за умови використання КЕП, що підтверджує їх автентичність [3].

Попри те, що на законодавчому рівні, визначено повну еквівалентність між електронним та письмовим, практична реалізація цих норм супроводжується низкою системних проблем.

Основні проблеми застосування:

- **Безпековий аспект:** електронний підпис функціонує в межах складної системи сертифікації, зберігання та перевірки ключів. Компрометація приватного ключа або несанкціонований доступ до засобів підписання, призводять до втрати гарантій автентичності документа.

Не зважаючи на те, що гарантії захисту персональних даних закріплені у ст. 32 Конституції України, а також правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних детально врегульовані Законом України «Про захист персональних даних» [5]. Проте нормативне регулювання не здатне повністю усунути технологічні ризики кіберсередовища.

- **Інфраструктурна залежність:** масове впровадження електронних сервісів, призводить до безпосередньої залежності державних процедур від безперервної роботи інформаційних систем.

Навіть незначні перебої з електроживленням або зупинка сервісної інфраструктури, ставлять під загрозу цілісність та безпеку даних. Таким чином, функціонування системи електронного документообігу прямо залежить від стабільності технічної інфраструктури.

- **Цифрова нерівність:** запровадження електронного урядування – важливий елемент взаємодії громадян з державою, який фактично визначає його, як умову доступу до державних послуг.

Водночас ст. 3 та ст. 24 Конституції України, закріплюють принцип пріоритету прав людини та рівності громадян перед законом [4]. Однак на практиці, через відсутність достатньої цифрової грамотності або технічних можливостей, створюються нерівні технічні умови для отримання електронних послуг.

• **Міжнародна сумісність:** у процесі інтеграції до європейського правового простору особливого значення набуває питання взаємного визнання електронного підпису.

Формальна гармонізація законодавства не завжди забезпечує технічну та організаційну сумісність систем сертифікації, що обмежує транскордонний електронний документообіг. Внаслідок цього електронний підпис, будучи повноцінним інструментом на національному рівні, стикається з практичними перешкодами у міжнародному застосуванні.

Отже, підводячи підсумок, можна констатувати, що законодавство України формально забезпечує юридичну рівність електронної та письмової форми правочинів і надає КЕП статус повноцінного правового інструмента.

Водночас практична реалізація цих норм виявляє технологічні, інфраструктурні, соціальні та міжнародні виклики, що потребують подальшого удосконалення правового регулювання та технічного забезпечення цифрової інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 01.03.2026).
2. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 01.03.2026).
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV: станом на 5 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.03.2026).
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.03.2026).
5. Про захист персональних даних : Закон України від 01 черв. 2010 р. № 2297-VI : станом на 5 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 05.03.2026).